

JUSTITS MINISTERIET

Udvalg for forberedelse af ny flerårs-
aftale for domstolene

Dato: 30. marts 2023
Sagsbeh: Anne Sofie Brix
Dok.: 2580863

1.4 Behandling som tilståelsessag ved udeblivelse

Baggrund

I bødesager gælder det, at retten – medmindre omstændighederne taler imod det – skal behandle sagen som om, tiltalte har tilstået, hvis tiltalte udebliver fra hovedforhandlingen uden at have dokumenteret lovligt forfald.¹ Det forhold, at retten kan anse udeblivelsen for en tilståelse, giver efter omstændighederne retten mulighed for – udover at fremme sagen – at begrænse bevisførelsen. Afgrænsningen til bødesager har været gældende siden vedtagelsen af den oprindelige retsplejelov i 1916, hvor mulighederne for at afsige udeblivelsesdom generelt var væsentligt snævrere end i dag.

Situationer, hvor omstændighederne taler imod at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået, kan f.eks. være, at tiltalen er uklar, eller at politiets lovanvendelse kan give anledning til tvivl. Som andre eksempler kan nævnes, at tiltalte ikke kan antages trods en lovlig forkyndelse at have fået underretning om sagen, eller at sagen må antages at have væsentlig betydning for tiltalte, herunder på grund af bødens størrelse eller kriminalitetens art.

Reglerne om virkning af udeblivelse gælder tilsvarende for færdselssager, dog ikke i sager om betinget frakendelse af førerretten.² Det antages i litteraturen, at reglerne formentlig heller ikke gælder i sager, hvor der udover påstand om bøde er påstand om ubetinget frakendelse af førerretten, kørselsforbud eller betinget eller ubetinget frakendelse af retten til at føre lille knallert.³ Praksis må antages at være i overensstemmelse hermed.

¹ Retsplejelovens § 897.

² Færdselslovens § 119, stk. 1.

³ Færdselsloven med kommentarer, 1. udgave, s. 335.

I forbindelse med en større nyordning af udeblivelsesdomme i 1994 omtalte forarbejderne muligheden for at udbrede princippet fra de små bødestraffesager, så udeblivelse generelt anses som tilståelse. Det fremgår af forarbejderne til lovændringen i 1994, at man derigennem kunne opnå den største grad af effektivisering på udeblivelsesområdet.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at selv hvis udeblivelse i almindelighed kunne anses som en tilståelse, måtte det forventes, at en række forhold vil gøre, at domstolene formentlig ikke særlig hyppigt vil anvende en sådan adgang i sager, der søges fremmet som tilståelsessager. Det vil især være tilfældet for sager, hvor oplysninger om tiltaltes personlige forhold meget ofte spiller en afgørende rolle for strafudmålingen, og hvor der ofte vil være uklarheder i selve sagens faktum, som retten vil være tilbøjelig til at anse for afgjort i kraft af udeblivelse, f.eks. også af hensyn til medgeringsmænd.

Justitsministeriet fandt det desuden retssikkerhedsmæssigt overvejende betænkeligt at betragte den omstændighed, at en tiltalt ikke møder op til et retsmøde, som ensbetydende med en tilståelse, der skal kunne danne grundlag for idømmelse af frihedsstraf. Mulige modeller, hvor adgangen til at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået, begrænses til eksempelvis kortere betingede frihedsstraffe, blev ikke undersøgt nærmere, og afgrænsningen til bødesager gælder stadig.

Det skal bemærkes, at tiltalte har mulighed for at få genoptaget en udeblivelsesdom, hvis tiltalte godtgør, at vedkommende havde lovligt forfald og på grund af utilregnelige omstændigheder ikke havde mulighed for at anmelde dette i tide, eller at stævningen ikke var kommet til tiltaltes kendskab i tide.⁴

Anvendelse i praksis

Det fremgår af Danmarks Domstoles årsrapport for 2021, at antallet af modtagne tilståelsessager, som er sager, hvor der er en betydeligt lavere ressourceanvendelse end i nævningesager og domsmandssager, har været faldende fra 2012 til 2021.

⁴ Retsplejelovens § 897, stk. 1.

Tabel 1**Antal modtagne og afsluttede tilståelsessager i byretterne i perioden 2012-2021**

Absolutte tal	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal modtagne tilståelsessager	10.345	9.957	9.957	8.110	7.967	6.994	6.774	6.006	6.384	5.218
Antal afsluttede tilståelsessager	10.904	10.297	9.475	8.179	7.973	7.284	6.685	6.226	5.998	5.027

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det fremgår af årsrapporten, at stigningen i antallet af modtagne domsmandssager og faldet i antallet af modtagne tilståelsessager er et element, der i sig selv viser, at kompleksiteten af den gennemsnitlige straffesag er øget.

Det bemærkes, at sager om frakendelse af førerretten som udgangspunkt afgøres efter helt faste retningslinjer. Der skal bl.a. ske ubetinget frakendelse af førerretten, hvis en person har kørt spirituskørsel med en promille på 1,20 eller under påvirkning af bevidsthedspåvirkende stoffer.⁵

Visse overtrædelser er dog præget af mere skønsmæssige vurderinger, f.eks. om en person under tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden har voldt skade på person eller ting eller fremkaldt fare herfor.⁶ Under særligt formildende omstændigheder kan der ske betinget frakendelse i tilfælde, hvor frakendelse ellers skulle ske ubetinget.⁷

Udvalgets overvejelser

1. Udvalget har overvejet et forslag om at udvide rettens adgang til at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået, fra bødesager til sager om betinget fængselsstraf på op til 30 dage med henblik på at lette behandlingen af udeblivelsessager og presset ved domstolene.

Af tabel 1 fremgår et skøn over antallet af afsluttede straffesager, hvor tiltalte udebliver fra ét eller flere retsmøder, og hvor sagen slutes med en betinget fængselsstraf for tiltalte på op til 30 dage. Der er anslået afsluttet 208 straffesager i byretterne i 2019, hvor tiltalte er udeblevet fra et eller flere retsmøder, og hvor sagen er sluttet med en betinget fængselsstraf på op til 30 dage. Tilsvarende var der anslået henholdsvis 221 og 196 straffesager i byretterne i 2020 og 2021. Skønnene er behæftet med usikkerhed.

⁵ Færdselslovens § 126, stk. 1, nr. 1 og 2.

⁶ Færdselslovens § 125, stk. 1, nr. 1.

⁷ Færdselslovens § 126, stk. 2.

Tabel 1**Skøn for afsluttede straffesager, hvor tiltalte udebliver fra ét eller flere retsmøder, og hvor sagen slutes med en betinget fængselsstraf på op til 30 dage**

<i>Antal sager i byretterne</i>	2019	2020	2021
Straffesager, i alt	204	216	192
- heraf domsmandssager	65	66	62
- heraf nævningesager	0	0	0
- heraf sager uden domsmænd	11	12	13
- heraf tilståelsessager	128	138	117

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det vurderes, at den foreslåede ændring kan frigøre op til ca. 0,9 mio. kr. årligt fuldt indfaset, inkl. sagsrelaterede udgifter. De økonomiske konsekvenser kan henføres til en forskel på udgifterne til en domsmandssag og tilståelsessag for anslået ca. 65 domsmandssager årligt. Det må imidlertid forventes, at retten i et øget antal sager vil finde, at omstændighederne taler imod at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået forholdet, hvis grænsen hæves. Dette vil i givet fald reducere frigørelsen af midler forbundet med ændringen.

Det er udvalgets opfattelse, at tiltaltes udeblivelse i sager om fængselsstraf, herunder betinget fængselsstraf, ofte ikke reelt er udtryk for, at tiltalte erkender sig skyldig. Det forekommer også, at tiltalte melder sig syg, men ikke dokumenterer dette, sådan at retten anser tiltalte som udeblevet uden lovligt forfald.

Udvalget anser det for retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at straffe en tiltalt med fængsel, herunder betinget fængsel, alene på grundlag af tiltalen, og at tiltalte er udeblevet uden dokumenteret lovligt forfald. Hertil kommer, at potentialet for frigørelse er begrænset.

Udvalget finder samlet set, at den anslåede mulige frigørelse ikke vil stå i rimeligt forhold til den betydelige retssikkerhedsmæssige forringelse, der ville være tale om. Udvalget fraråder på den baggrund at give retten mulighed for at anse tiltaltes udeblivelse som en tilståelse i sager med betinget fængselsstraf.

2. Udvalget har overvejet et forslag om at udvide rettens adgang til at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået, til også at omfatte udeblivelse i bødesager, hvor der nedlægges påstand om frakendelse af førerretten, kørselsforbud eller frakendelse af retten til at føre lille knallert.

Det vurderes at kunne frigøre ca. 0,1 mio. kr. årligt fuldt indfaset, hvis retens adgang til at behandle sager, som om tiltalte har tilstået, ved udeblivelser udvides til at omfatte disse sager. De økonomiske konsekvenser kan henføres til en forskel i udgifterne for ca. 50 sager uden domsmænd årligt inkl. sagsrelaterede udgifter. Det bemærkes, at tiltaget vil kunne medføre merudgifter i Procesbevillingsnævnet, hvis der i disse sager i øget omfang søges om Procesbevillingsnævnets tilladelse til at anke den pågældende sag til landsretten. Det er dog Procesbevillingsnævnets vurdering, at der alene vil være tale om et meget begrænset antal sager, og at det isoleret set ikke er forbundet med økonomiske konsekvenser af betydning. I øvrigt bemærkes det, at det – uanset der måtte blive indført ankebegrænsning for disse sags typer – ikke kan udelukkes, at Procesbevillingsnævnet vil meddele anketilladelse i nogle af sagerne med de udgifter, der følger heraf.

Uanset om der er tale om fængselsstraf eller ej, bør der efter udvalgets opfattelse udvises påpasselighed med at betragte den omstændighed, at en tiltalt ikke møder op til et retsmøde, som ensbetydende med en tilståelse. Udvalget er opmærksom på, at muligheden allerede eksisterer i dag for så vidt angår bødestrafte, hvorfor det politisk kan overvejes i bødesager at udvide til andre retsfølger i bødesager, herunder frakendelse af førerretten. Udvalget påpeger i den forbindelse, at det ved afvejningen bør tillægges vægt, at førerretsfrakendelse kan have væsentligt større betydning for tiltalte end bødestraffen i sig selv.

Udvalget finder, at det ved fastlæggelsen af ordningen nærmere bør præciseres, at der altid vil være tale om en konkret vurdering. Ved vurderingen bør det navnlig indgå, om der er en meget høj grad af klarhed om bødesagens resultat. Det kan f.eks. være sagstyper, hvor der er mulighed for udenretlig vedtagelse af førerretsfrakendelse, da sådanne sager i mindre grad påkalder sig en retlig vurdering.⁸

Dette omfatter bl.a. spørgsmål om førerretsfrakendelse på baggrund af spirituskørsel, kørsel under påvirkninger af bevidsthedspåvirkende stoffer, hastighedsoverskridelser og sager om førerretsfrakendelse som følge af klippekortordningen. Det vil også omfatte typetilfælde vedrørende tilsidesættelse af væsentlige hensyn til færdselssikkerheden, hvor der er en fast retspraksis.

⁸ Færdselslovens § 119 a, stk. 1 og 2.

Udvalget forudsætter samtidig, at det tydeliggøres ved ordningens fastlæggelse, at det taler imod at behandle sagen, som om tiltalte har tilstået, hvis der ikke er en meget høj grad af klarhed om sagens resultat. Efter udvalgets opfattelse bør der sikres en balance mellem på den ene side det forhold, at tiltaltes udeblivelse ofte ikke reelt er udtryk for, at tiltalte erkender sig skyldig, og på den anden side hensynet til en effektiv straffeprocess og behovet for, at tiltalte møder op og respekterer rettens indkaldelse. I den forbindelse bemærker udvalget, at den tiltalte, der dømmes som udebleven, vil kunne få sagen genoptaget, hvis tiltalte dokumenterer at have haft lovligt forfald og været forhindret i at anmelde dette i tide, eller at indkaldelsen til retsmødet ikke rettidigt er kommet til tiltaltes kundskab.⁹

Tiltalte vil endvidere kunne ansøge Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at anke til landsretten.¹⁰ Udvalget forudsætter i den forbindelse, at det i forbindelse med ordningens nærmere udformning præciseres, at det vil tale for at tillade anke, hvis frakendelse er sket ud fra en mere skønspregt vurdering.

Under de nævnte forudsætninger finder udvalget en sådan ordning retssikkerhedsmæssigt forsvarlig, idet der dog henvises til, at det bør være genstand for en politisk vurdering, om bødesager i videre omfang end i dag skal behandles, som om tiltalte har tilstået det forhold, som den pågældende er tiltalt for.

3. De økonomiske konsekvenser af forslagene er opsummeret nedenfor, *jf. tabel 2.*

Tabel 2		
Potentiale ved implementering af tiltag		
<i>Mio. kr.</i>	Årligt potentiale, fuldt indfaset	Implementeringsomkostninger
I alt	1,0	-
1. Visse sager med påstand om frihedsstraf kan behandles som tilståelsessag ved udeblivelse	0,9	-
2. Bødesager med påstand om frakendelse af førerretten, kørselsforbud eller frakendelse af retten til at føre lille køretøj kan behandles, som om tiltalte har tilstået	0,1	-

Anm.: Der er i beregninger for initiativet taget højde for, at retten alene behandler sagen som om, at tiltalte har tilstået, når omstændighederne ikke taler imod det. Potentialeberegningerne tager udgangspunkt i relevante opgørelser for 2019, idet domstolens aktiviteter, antal af sager mv. i 2020 og 2021 vurderes at have været påvirket covid-19. Potentialeberegningerne er forbundet med usikkerhed. Det bemærkes, at der følger en konsolidering af tiltagets indfasningsprofil.
Kilde: Justitsministeriet på baggrund af data fra Domstolsstyrelsen.

⁹ Retsplejelovens § 987, stk. 1.

¹⁰ Retsplejelovens § 903, stk. 1.

Det bemærkes, at de økonomiske konsekvenser for den øvrige del af straffesagskæden, herunder eventuelle afledte effektiviseringer, vil blive kortlagt parallelt med udvalgets arbejde.